

Program probira na kolorektalni rak

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva - u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

Ivana Ceronja

Zavod za javno zdravstvo Bjelovarsko-bilogorske županije

Glavne riječi: skrining, nacionalni program, rak debelog crijeva, Bjelovarsko-bilogorska županija (BBŽ)

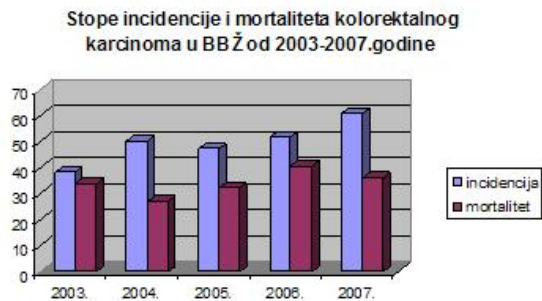
U Hrvatskoj rak debelog crijeva je u porastu i drugo je najčešće sjelo raka u muškaraca i žena s prosječno 2 800 novih bolesnika i 1 800 umrlih godišnje, a pet-godišnje relativno preživljenje iznosi oko 50%. Prisutno je i naglo povećanje bolesnika iznad 60 godina starosti. U najstarijim dobnim skupinama to je najčešće sjelo karcinoma (1).

U Hrvatskoj rak debelog crijeva (kolon i rektum zajedno) u oba spola dolazi na drugo mjesto najčešćeg sijela raka, s udjelom u incidenciji od 15% u muškaraca i 13% u žena (2008.) (2).

Stopa incidencije kolorektalnog karcinoma u BBŽ 2007.g. iznosila je 60,9/100.000 stanovnika (n= 81), dok je stopa mortaliteta bila 36,1/100.000(n= 48) (3).

Trend kretanja prikazan je na Slici 1.

Slika 1.

Izvor: HZJZ (Registar za rak)

Ciljna populacija su osobe u dobi 50-74 godine (u Hrvatskoj je to oko 1,2 milijuna ljudi) testiranjem na FOBT (engl. fecal occult blood testing) svake druge godine, a minimalni obuhvat 60%. Osnovni cilj je smanjenje mortaliteta od 15% pet godina nakon početka programa, otkriti rak u ranijem stadiju te tako poboljšati mogućnost izlječenja, kvalitetu života i preživljenje oboljelih (1). Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva za osobe u dobi od 50–74 godine na području Bjelovarsko-bilogorske županije počeo je 10.1.2008.godine.

Organizacija rada

Zavod za javno zdravstvo (ZZJZ) BBŽ (Služba za javno zdravstvo i socijalnu medicinu) je zadužen za koordinaciju i organizaciju ovog programa. Testiranje stolice na skriveno (okultno) krvarenje obavlja se u Službi za mikrobiologiju ZZJZ BBŽ. Osobe čiji je test negativan se ne obavještavaju o nalazu testiranja, a osobe koje imaju pozitivan test na okultno krvarenje u stolici obaviještene su o nalazu pozivom za kolonoskopiju na kućnu adresu. Pozitivne osobe pozivaju se na kolonoskopiju u OB Bjelovar. Od početka rada na Nacionalnom programu, bila je intenzivna suradnja s medijima, kako bi naši građani bili informirani o provođenju programa. Medijska kampanja je uključivala 4 lokalne radio postaje, novine (Večernji list, Jutarnji list, Bjelovarski list), emisije na HTV-u i NET-u, tiskovnu konferenciju sa županijskim čelnicima (dva dožupana i pročelnik), udruge - Hrvatska liga protiv raka-Ogranak Bjelovar, održana predavanja u 6 općina naše županije, te 3 stručna sastanka u Zavodu. Kontakt s liječnicima PZZ ostvaren je dopisom svim liječnicima u našoj županiji. Ravnatelj ZZJZ Bjelovarsko-bilogorske županije Vladimir Halauk-dr.med, spec.epidemiolog i dipl. ing. Zoran Bureš su obišli sva veća sela i općine naše županije vršeći predavanja o javnozdravstvenom značaju CRC.

Rezultati rada za razdoblje 10.01.2008. – 17.02.2010.

Na BBŽ je iz Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi poslano 17 702 koverata s testovima za osobe od 1933.-eg do 1945.-og godišta. U naš Zavod je stiglo 4 626 koverata, što je 26%. Koverata sa uzorcima stolice je bilo 2954, što je 17% (razlika se odnosi na osobe koje su odelile ili umrle). Obradeno je 2879 testova, jer je 75 bilo neispravno. Pozitivnih ima 241 (8,4%). Podaci su prikazani u Tablici 1. Na kolonoskopiju je pozvano 239 osoba. Samo dvije nisu zbog privremene odsutnosti. Odustalo ih je 83, a kolonoskopiju je obavilo 126 osoba. Prema nalazima do sada 33 nalaza su uredna, 93 patološka ili 73,8%. Za 30 osoba nalaze još nemamo (čeka se PHD, a 10 ih je pozvano 20.2.2010.) (Tablica 2.).

Odaziv na Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva u BBŽ u prosjeku je oko 26 %, što je manje od potrebnog da bi se postigao cilj; ali s obzirom na zadane okolnosti i da je to početak Programa, nadamo se boljim rezultatima u slijedećem razdoblju.

Prema patološkom nalazu, utvrđeno je 13 karcinoma, 28 polipa, 40 hemeroida te 11 divertikla, uz 1 nalaz gdje se kolonoskopija nije mogla napraviti zbog nedovoljnog čišćenja.

Tablica 1.

Županija BBŽ	Spol	Početnih testova	Primljeno koverti		Uzorci stolice				
			Broj	%	Ukupno	Neispravno	Obradeno	Pozitivno	
								Broj	%
1933.god.	Uk.	1250	307	24,5%	190	11	179	13	7,3%
1934.god.	Uk.	1307	283	21,6%	152	6	146	18	12,3%
1935.god.	Uk.	1303	286	22,0%	138	8	130	13	10,0%
1936.god.	Uk.	1423	274	19,3%	163	10	153	16	10,5%
1937.god.	Uk.	1454	556	28,2%	367	9	358	29	8,1%
1938.god.	Uk.	1428	395	27,7%	234	8	226	20	8,9%
1939.god.	Uk.	1407	384	27,3%	228	9	219	17	7,8%
1940.god.	Uk.	1415	391	27,6%	251	9	242	19	7,9%
1941.god.	Uk.	1352	362	26,8%	246	1	245	13	5,3%
1942.god.	Uk.	1459	411	28,2%	311	2	309	25	8,1%
1943.god.	Uk.	1481	399	27,0%	300	1	299	28	9,4%
1944.god.	Uk.	1292	321	24,9%	219	1	218	18	8,3%
1945.god.	Uk.	1131	257	22,7%	155	0	155	12	7,7%
Ukupno:	Uk.	17 702	4626	26,1%	2954	75	2879	241	8,4%

Tablica 2.

Županija BBŽ	Kolonoskopija										
	Naručeno	Oduсталo	Obavljeno	Uredan nalaz	Patološki nalaz ukupno		Patološki nalaz-dijagnoza				
					Broj	% od obavljenih	Ča potvrđen	Polip	Hemoroidi	Divertikli	Ostalo
1933.god.	13	3	10	6	4	40,0%		1	2	1	
1934.god.	18	2	16	2	13	81,3%	3	3	7		
1935.god.	13	6	6		6	100,0%	1	2	3		
1936.god.	16	6	10	2	8	88,9%	1	2	5		
1937.god.	29	7	22	7	15	68,2%	3	5	5	2	
1938.god.	20	6	13	4	9	81,8%		2	7		
1939.god.	17	9	8		8	100,0%	1	3	2	2	
1940.god.	18	13	3	1	2	66,7%			1	1	
1941.god.	13	7	5	1	4	80,0%	1	1	2		
1942.god.	25	9	14	3	11	80,0%	3	4	3	1	
1943.god.	27	8	9	3	6	75,0%		4	1	1	
1944.god.	18	4	6	3	3	60,0%		1	1	1	
1945.god.	12	3	4	1	3	75,0%			1	2	
Ukupno:	239	83	126	12	92	73,0%	13	28	40	11	

Uzorci stolica još stižu u naš Zavod iako su koverti s testovima na područje BBŽ poslani u 12. mjesecu 2009.godine. Suradnja s kolonoskopičarima je dobra što se vidi po broju pozvanih na kolonoskopiju. Postoji primjedba s njihove strane da "Purisan" nije dovoljno dobar za čišćenje. Na kolonoskopiju se čeka nekoliko dana do najviše mjesec dana, a imamo 2 kolonoskopičara.

Problemi u radu

Veliki problem su nedostaci u kompjuterskom programu, a to nam oduzima mnogo vremena. Iz postojećeg programa nije moguće vidjeti UKUCANE podatke zato što nisu sumirani:

1. Koliko je primljeno koverti
2. Koliko je očitano (obrađeno) nalaza na okultno fekalno krvarenje
3. Koliko je stiglo neispravnih uzoraka
4. Rezultate testova (0, 1, 2 ili 3)
5. Koliko osoba živi van države
6. Koliko ih ima krivu adresu
7. Koliko ih ima u adresaru da nisu živi

Prve četiri stavke bi znatno ubrzale rad kod izrade izvješća, a ostale bi uticale na postotak odaziva. Osim gore navedenog ne postoji mogućnost ukucavanja osoba oboljelih od karcinoma debelog crijeva, niti osoba koje su obavile kolonoskopiju unutar godine dana (što bi također povećalo postotak odaziva). Također ne postoji mogućnost ukucavanja osoba pozvanih na kolonoskopiju. Ne znamo koji je razlog da se program nije doradio, ako već ne završio. Znamo samo da se stalno obećava, i tako već dvije godine.

Liječnici opće/obiteljske medicine su informirani o programu, ali im se pacijenti nedovoljno često javljaju kako bi tražili savjete vezane uz provedbu. Aktivan pristup PZZ mogao bi doprinijeti boljem odazivu.

Zaključak

Obzirom na navedene organizacijske nedostatke na nacionalnoj razini, možemo zaključiti da smo zadovoljni implementacijom Programa u našoj županiji. Za kvalitetniju organizaciju, provedbu i evaluaciju rada, nužno je što prije poboljšati kompjuterski program. Također je bitna kontinuirana medijska obaviještenost građana i poticanje na bolji odaziv od strane liječnika PZZ i patronaže. Mišljenja smo da je potrebno preispitati ekonomsku isplativost slanja testova građanima poštom, budući veliki dio bude neiskorišten (i bačen), što implicira velike financijske gubitke u ionako zahtjevnom sektoru zdravstva. Možda je bolji način organizacije podizanje testova od strane zainteresiranih građana u Zavodima za javno zdravstvo ili u izabranog liječnika PZZ, naravno uz popratnu medijsku kampanju.

Literatura

1. Marija Strnad Početak Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Hrvatskoj, HČJZ, Vol 5, Broj 17, 7. siječnja 2009, www.hczjz.hr
2. Hrvatski zdravstveno- statistički ljetopis za 2008. godinu, www.hzjz.hr
3. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Incidencija raka u Hrvatskoj (za 2003-2007.god.)- Registar za rak, www.hzjz.hr

Kontakt

Valerija Čop, Koordinator za provedbu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva za BBŽ
Zavod za javno zdravstvo Bjelovarsko-bilogorske županije
Služba za javno zdravstvo i socijalnu medicinu
Bjelovar, Matice hrvatske 15
Tel: 043/247-249
GSM: 098/210-433
e-mail: statistika@zzjz-bjelovar.hr

